

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

НАМЕСТНИК Вікторія Василівна

УДК 351:061.2:502:303.725(477)(100)

**ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ
І РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, доцент
ЯРОШ Наталія Петрівна,
Національна академія державного управління
при Президентові України,
професор кафедри соціальної і гуманітарної
політики.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
ІВАНОВА Тамара Вікторівна,
Академія муніципального управління,
проректор з науково-педагогічної роботи,
завідувач кафедри управління муніципальним
розвитком;

кандидат наук з державного управління, доцент
ПРОНІНА Оксана Володимирівна,
Херсонський національний технічний університет,
доцент кафедри державного управління
і місцевого самоврядування.

Захист відбудеться *12 травня 2015 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.02 Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 03680, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20, к. 212.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії державного управління при Президентові України (03680, м. Київ, вул. Ежена Потьє, 20).

Автореферат розісланий *10 квітня 2015 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.А.Мельник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Активізація глобалізаційних процесів, розвиток промисловості й нових технологій привели до загострення суспільної уваги на питаннях охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки. Разом з тим серйозним викликом для України стала аварія на Чорнобильській атомній електростанції та ліквідація її наслідків як на сучасному етапі, так і в довгостроковій перспективі, оскільки м. Чорнобиль протягом тривалого часу входить до десятки найбільш забруднених місць планети.

За численними експертними оцінками вітчизняних і зарубіжних фахівців, екологічна ситуація в Україні на сьогодні є незадовільною. Серед основних причин цього слід назвати низьку ефективність системи державного екологічного управління – у державі виконується менше половини прийнятих управлінських рішень у цій сфері, що засвідчують низькі показники індексу екологічної ефективності – Environmental Performance Index.

Сучасна світова практика доводить, що ефективність державного управління в процесі реалізації його цілей значно підвищується за умови взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Активність громадянського суспільства в Україні за останні десять років значно зросла, підтвердженням чого стали події кінця 2013 – початку 2014 рр., які увійшли в історію як Революція Гідності. Як наслідок, відбулось суттєве посилення впливу громадської думки на державно-управлінські процеси. Це стосується й такого актуального їх виміру, як екологічне управління, що покликане забезпечити реалізацію дієвої державної екологічної політики. На фоні недостатньо ефективних зусиль органів державної влади в зазначеній сфері зросли активність та професіоналізм у діяльності громадських екологічних організацій. Цим зумовлюється необхідність дослідження та наукового обґрунтування діяльності громадських організацій як суб'єктів формування й реалізації державної екологічної політики та їх взаємодії з відповідними органами державної влади.

Доречно зазначити, що розвиток і становлення громадського природоохоронного руху в країнах Західної Європи та США припадає на більш ранній період (1960–1970 рр.), ніж витoki екологічного руху в Україні (1980–ті рр.), а отже, діяльність інститутів громадянського суспільства у вказаних країнах є більш усталеною. Саме тому аналіз зарубіжного досвіду функціонування громадських екологічних організацій, основних тенденцій їх діяльності, а також механізмів та інструментів взаємодії з органами державної влади є важливим напрямом наукового дослідження для оптимізації системи інституційного забезпечення екологічної політики.

У процесі вивчення теми дисертаційної роботи були використані фундаментальні праці вітчизняних науковців із різних аспектів державного управління, зокрема: В.Авер'янова, В.Бакуменка, М.Білинської, Т.Василевської, Р.Войтович, В.Голубь, В.Гошовської, І.Грицяка, Н.Грицяк, О.Ігнатенка, В.Князева, Ю.Ковбасюка, М.Кравченко, О.Лебединської, В.Лугового, Т.Лукіної, В.Мамонової, Н.Нижник, О.Петроє, А.Попка,

Т.Поспєлової, В.Рєбкала, І.Розпутєнка, А.Сємєнчєнка, П.Ситнїка, В.Скуратївського, Ю.Сурмїна, В.Тєртїчки, В.Трощинського, Н.Ярош та їн.

Важливими для виявлення основних проблем, що становлять зміст дисертаційної роботи, є наукові напрацювання щодо: становлення та розвитку громадянського суспільства в Україні – Е.Афонїна, М.Бойчука, В.Головєнька, А.Колодїй, М.Лациби, Т.Розової, Ф.Рудича, О.Чувардинського, М.Шєвчєнка; діяльності та функціонування громадських об'єднань, співпраці між громадськими об'єднаннями та органами державної влади – В.Баркова, В.Бєсчастного, Є.Бистрицького, О.Бойко-Бойчука, Т.Бутирської, В.Вакулєнка, О.Вїннїкова, Л.Гонюкової, І.Кресїної, О.Крутїй, В.Купрія, А.Матвїйчука, Л.Паливоди, В.Пашєнка, О.Пухкала, Ф.Рудича, О.Тинкован, Л.Усачєнко, В.Цвїха; витоків екологічного руху в Україні, його ролі у процєсах формування екологічної свїдомості та екологічної культури українського суспільства – М.Алєксїєвєць, С.Васюти, Т.Гардащук, С.Гєнсїрука, В.Крисачєнка, О.Стегнїя, М.Хилька.

Значну увагу в контекстї дослїдження громадських органїзацій як суб'єктів формування та реалїзацій державної екологічної полїтики придїлено в наукових дослїдженнях вїтчизняних і зарубїжних науковцїв щодо: формування державної екологічної полїтики, їнструментів її реалїзацій та участї громадськостї в процєсах прийняття управлїнських рїшень у сферї екологїї – О.Васюти, Б.Данилишина, О.Дєркач, В.Дьомкїна, Т.Іванової, О.Лазора, Н.Малиш, О.Пронїної, П.Фєсянова, О.Юрєчко; проблем екологічного законодавства України – В.Андрєйцева, Ю.Шємшучєнка; визначєння екологічних їнтерєсїв – С.Боголюбова, М.Бринчука, М.Васильєвої, Н.Кобєцької, В.Петрова, В.Попова, В.Шахова; їнструментів реалїзацій громадського контролю як суспїльного явища та безпосєредньо в галузї охорони довкїлля – Т.Андрїйчук, А.Гєтьмана, А.Дїдуха, О.Дубовика, Л.Здоровко, А.Крупник, О.Фєдоровської, Ю.Шайгородського, М.Шульги.

Вїддаючи належне наявним науковим здобуткам у галузї функціонування їнститутїв громадянського суспїльного, слїд зазначити, що питаннє діяльності громадських екологічних органїзацій, напрями вдосконалення взаємодїї між цими органїзаціями та органами державної влади залишаються недостатньо вивченими. Крім того, досї спеціально не аналізувався досвїд функціонування громадських екологічних органїзацій за кордоном у контекстї його порївняннє з аналогічними вїтчизняними практиками та з точки зору можливостї використаннє вїдповїдних його елементїв в українських реалїях, що також пїдтверджує актуальнїсть цього наукового дослїдження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослїдження пов'язанє з науково-дослїдними роботами, що виконувалися на кафедрї соціальної і гуманїтарної полїтики Національної академїї державного управлїннє при Президентовї України (далї – Національна академїя) в межах комплексного наукового проєкту “Державне управлїннє і мїсцевє самоврядування” (ДР № 0199U002827) за темами “Їнструменти і механїзми вирїшеннє суперечностєй розвитку соціогуманїтарної сфєри” (ДР № 0110U002467), “Тєорєтико-методологічні засади реформування соціальної сфєри в Україні” (ДР № 0112U002467), “Соціогуманїтарні прїоритєти суспїльного

розвитку” (ДР № 0113U002445), у розробці яких автор брала участь як співвиконавець на громадських засадах. Зокрема, дисертантом досліджувались особливості функціонування громадських організацій як суб’єктів екологічної політики та їх взаємодія з органами влади, а також роль цих організацій у процесах формування громадської екологічної думки та екологічної свідомості.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування основних напрямів та механізмів взаємодії громадських організацій з органами державної влади в процесі формування та реалізації державної екологічної політики. Виходячи з поставленої мети в дисертаційній роботі визначено такі основні *завдання*:

- розкрити теоретико-методологічні засади діяльності громадських організацій як суб’єктів державної екологічної політики та ступінь наукової розробленості проблеми;

- уточнити визначення ключових понять, які складають зміст державної екологічної політики й участі громадських організацій у процесі її формування та реалізації;

- здійснити порівняльний аналіз функціонування громадських екологічних організацій як суб’єктів формування й реалізації державної екологічної політики в Україні та за кордоном;

- проаналізувати основні форми взаємодії громадських екологічних організацій з органами державної влади в процесі формування й реалізації державної екологічної політики, запропонувати шляхи їх удосконалення;

- розробити і теоретично обґрунтувати механізм взаємодії громадських організацій та органів державної влади в процесі формування й реалізації екологічної політики;

- визначити місце і роль громадських організацій у розбудові системи загальнодержавного екологічного управління.

Об’єкт дослідження – чинники, умови та особливості формування й реалізації державної екологічної політики.

Предмет дослідження – громадські організації як суб’єкти формування та реалізації державної екологічної політики.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема методи аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, класифікації, історичний метод, моделювання тощо.

Історичний метод застосовано для дослідження етапів започаткування, становлення та розвитку громадського екологічного руху в Україні, визначення його особливостей у контексті історико-політичних трансформаційних процесів українського державотворення.

Використання методу класифікації дало змогу дослідити особливості діяльності громадських екологічних організацій та згрупувати їх за певними спільними ознаками, зокрема за статусними й функціональними характеристиками.

Дослідження спільних і відмінних рис у моделях співпраці органів державної влади та громадських організацій в Україні й за кордоном

проводилось із застосуванням методу порівняльного аналізу, за допомогою якого можливо зіставити напрями та шляхи взаємодії між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства й запропонувати альтернативу існуючій ситуації.

Завдяки методам аналізу й синтезу розроблено та теоретично обґрунтовано механізм взаємодії громадських організацій з органами державної влади в процесі формування та реалізації екологічної політики.

За допомогою методу моделювання побудовано модель системи загальнодержавного екологічного управління за ієрархічним принципом.

Наукова новизна одержаних результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання, що полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні ролі й місця громадських організацій як суб'єктів формування та реалізації державної екологічної політики. Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, що містять наукову новизну, полягають у тому, що:

уперше:

– розроблено та теоретично обґрунтовано механізм взаємодії громадських організацій з органами державної влади, що передбачає вдосконалення інституційного забезпечення державної екологічної політики шляхом створення Підкомітету з питань зв'язків з громадськістю у складі профільного Комітету Верховної Ради України й Центру громадських екологічних ініціатив з метою консолідації зусиль і використання творчо-інтелектуального потенціалу українського суспільства, а також модернізації принципів формування й визначення повноважень Громадської ради при Міністерстві екології та природних ресурсів України;

удосконалено:

– типологію громадських екологічних організацій, а саме запропоновано їх розподіл за статусними (вказують на місце громадської організації в множині інших організацій) та функціональними (вказують на діяльність окремої організації) характеристиками;

– обґрунтування місця й ролі громадських організацій у розбудові системи загальнодержавного екологічного управління, змодельованої за ієрархічним принципом, шляхом визначення інструментів їх впливу, серед яких: робота в дорадчо-консультативних органах, громадська екологічна експертиза, громадський екологічний моніторинг і громадський контроль, на всіх рівнях цієї системи;

набули подальшого розвитку:

– понятійно-категорійний апарат наукової проблеми, а саме уточнено визначення понять “громадський екологічний рух”, “громадська екологічна організація”;

– принципи залучення громадських екологічних організацій до процесу прийняття управлінських рішень у галузі екології та охорони навколишнього природного середовища, зокрема запропоновано алгоритм прийняття управлінських рішень та визначено рівень участі громадськості в цьому процесі залежно від ступеня складності проблеми;

– наукові підходи щодо вдосконалення чинного законодавства з питань участі громадських екологічних організацій у процесах формування й реалізації державної екологічної політики та її інформаційного забезпечення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені та обґрунтовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації становлять теоретичну базу для практичного вдосконалення взаємодії громадських організацій з органами державної влади в процесі формування та реалізації державної екологічної політики. Окремі положення й висновки дослідження можуть бути використані:

– у процесі реформування інституційного та нормативно-правового забезпечення державної екологічної політики;

– у практичній діяльності центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування для залучення потенціалу громадських екологічних організацій до процесу формування й реалізації державної екологічної політики;

– у практичній діяльності громадських екологічних організацій з метою вдосконалення їх співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

– у процесі розробки та викладання дисциплін у галузі науки державного управління, політичних та екологічних наук у вищих навчальних закладах, зокрема, при підготовці державних службовців та екологів-управлінців, розробці навчальних програм, підручників, посібників тощо;

– під час проведення тренінгів для членів громадських екологічних організацій з питань взаємодії з органами державної влади й лобювання управлінських рішень у сфері екології та охорони навколишнього природного середовища.

Результати дисертаційного дослідження використано:

– Житомирською обласною радою у процесі підготовки Стратегії розвитку Житомирської області на період до 2015 року та Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2013 рік (довідка про впровадження від 2 жовтня 2013 року № р-5-22/990);

– міжнародною громадською організацією “Всенародний контроль та захист” при здійсненні науково-аналітичної діяльності у формуванні нової моделі взаємодії громадської організації з органами державної влади; під час підготовки матеріалів для доповіді громадських організацій “Громадська оцінка процесу реалізації національної екологічної політики у 2012 році” (довідка про впровадження від 5 листопада 2013 року № 66);

– Громадською радою при Міністерстві культури України в частині формування механізмів узгодження інтересів влади і громадськості та вдосконалення форм співпраці органів державної влади з громадськими організаціями (довідка про впровадження від 24 жовтня 2014 року № 18/14).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Висновки й рекомендації одержані та сформульовані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дослідження обговорювались на засіданнях кафедри соціальної і гуманітарної політики Національної академії; круглих столах, наукових конференціях, зокрема за міжнародною участю, а саме: “Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України” (Дніпропетровськ, 2011); “Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики”, (Київ, 2011); “Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком” (Дніпропетровськ, 2011), “Роль наукових досліджень у розробленні державної політики щодо подолання негативних наслідків старіння населення України” (науково-методологічний семінар у режимі відеоконференц-зв’язку, Київ – Дніпропетровськ – Львів – Одеса – Харків, 2011), “Модернізація системи державного управління: теорія та практика” (Львів, 2012), “Наука як ресурс модернізаційної стратегії держави” (Київ, 2012), “Ресурсне забезпечення процесів суспільного розвитку” (Дніпропетровськ, 2012), “Взаємозв’язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект” (Дніпропетровськ, 2013), “Дні інформаційного суспільства – 2013” (Київ, 2013), “Модернізація державного управління та європейська інтеграція України” (Київ, 2013).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційної роботи опубліковано у 15 наукових працях, зокрема: чотирьох статтях у наукових фахових виданнях України з державного управління, одній статті в іноземному науковому періодичному виданні за напрямом, з якого підготовлено дисертацію, 10 тезах у матеріалах науково-практичних конференцій, круглих столів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 269 сторінок, із них – 201 сторінка основного тексту. Список використаних джерел включає 385 найменувань, із них 39 англійською мовою. Дисертація містить п’ять рисунків, одну таблицю та вісім додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, розкрито стан її наукової розробленості та зв’язок роботи з науковими програмами і темами; визначено мету, завдання, об’єкт, предмет дослідження; аргументовано використання методології; розкрито наукову новизну одержаних результатів, їх практичне та теоретичне значення, а також наведено дані щодо їх апробації та публікацій за темою роботи, структури та обсягу дисертації.

У **першому розділі** – *“Теоретико-методологічні засади дослідження діяльності громадських організацій як суб’єктів державної політики”* – висвітлено еволюцію наукових поглядів на місце і роль громадських організацій у суспільно-політичному розвитку, розкрито специфіку використання термінології, обґрунтовано методологію наукового дослідження та розкрито типологію громадських екологічних організацій.

Становлення й розвиток громадських організацій відбувались починаючи від стародавніх суспільств і до сучасності у вигляді філософських течій, наукових шкіл тощо. Виявлено, що умовно становлення та розвиток

громадянського суспільства можна розділити на три стадії (Дж.Александр). У наукових працях кінця XVII – першої половини XIX ст. суспільство протиставлялося державі. Представниками цього періоду є Дж.Лок, А.Фергюссон, Ш.Монтеск'є, І.Кант, Г.Гегель, А.Токвіль. Із середини XIX – до середини XX ст. відбувається загострення класових суперечностей, набирають популярності соціалістичні концепції суспільного розвитку, зокрема марксизм. Надбаннями цього періоду стали праці українських класиків М.Драгоманова, І.Франка, М.Грушевського, Б.Кістяківського, М.Шаповала та ін. З другої половини XX ст. відбувається осучаснення тлумачення громадянського суспільства та його ролі в процесах державного управління. Серед наукових напрацювань цього періоду особливої уваги заслуговують розвідки авторства Ю.Габермаса щодо теорії публічної сфери та Дж.Кіна щодо аналізу процесів формування й поширення поняття громадянського суспільства у світі.

Визначено, що сучасний підхід до використання термінології громадянського суспільства є найбільш широким. Зокрема, досліджено та розкрито зміст понять “громадський екологічний рух”, “громадська організація”, “неурядова організація”, “громадська екологічна організація”.

Запропоновано розглядати громадський екологічний рух як масові колективні дії, що спрямовані на захист навколишнього природного середовища та раціональне природокористування, покращення стану довкілля і підвищення суспільної свідомості в питаннях, що стосуються екологічної безпеки, а також захисту права громадян на безпечне для здоров'я і життєдіяльності навколишнє середовище.

За допомогою аналізу використання термінології у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах встановлено спільні й відмінні ознаки між поняттями “громадська організація” й “неурядова організація” та доведено, що вони є близькими за значенням, але не синонімічними (табл. 1).

Уточнено визначення громадських екологічних організацій на основі узагальнення та поєднання державно-управлінського та екологічного підходів, а саме: громадські екологічні організації – це добровільні, неприбуткові, неполітичні (тобто не прагнуть до зміни владної вертикалі чи загального керівництва державою), юридично зареєстровані об'єднання громадян місцевого, регіонального, всеукраїнського чи міжнародного рівня, що мають на меті здійснення загальної екологічної діяльності чи спрямовані на окремий її напрям (захист певного виду природних ресурсів, збереження природоохоронних територій, захист екологічних прав громадян тощо) та діють у межах чинного законодавства.

Методологічну основу дисертаційного дослідження визначено та обґрунтовано на основі наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, а саме: М.Ільїна, В.Кобильник, А.Кокоріна, А.Лейпхарта, С.Симановські, Л.Сморгунова, О.Чальцевої, П.Шляхтуна. Наголошено на особливій актуальності використання методу порівняльного аналізу для дослідження громадських організацій як суб'єктів формування та реалізації державної екологічної політики.

**Спільні та відмінні ознаки понять
“громадська організація” та “неурядова організація”**

Громадські організації	Неурядові організації
добровільні об'єднання	
діяльність у межах законодавства країни	
рівноправність учасників організації	
задоволення та захист суспільних інтересів	
неприбуткові	загалом неприбуткові, але іноді можуть включати бізнес-структури
неполітичні	можуть включати політичних представників
наявна структура	більш чітко структуровані
обов'язковий інститут членства (сплата членських внесків)	інститут членства не обов'язковий
оплачуваний штат працівників може бути відсутній	наявний оплачуваний штат працівників

Досліджено основні аспекти діяльності громадських екологічних організацій та запропоновано їх розподіл за статусними та функціональними характеристиками. До статусних віднесено характеристики на основі легальності діяльності організацій (офіційно зареєстровані чи незареєстровані), територіального поширення діяльності (місцеві, регіональні, всеукраїнські та міжнародні), за віковими характеристиками членів організації (молодіжні, дитячі тощо). До функціональних характеристик віднесено: окремо діючі організації, реально діючі та “кишенькові організації”; розподіл за напрямками діяльності (багатопрофільні та вузькоспеціалізовані організації); розподіл організацій за наявністю (відсутністю) оплачуваного штату працівників; розподіл за виконуваними функціями.

У **другому розділі** – *“Основні напрями участі громадських організацій у формуванні та реалізації державної екологічної політики”* – досліджено місце і роль громадських організацій у системі інституційного забезпечення державної екологічної політики, форми взаємодії громадських організацій з органами державної влади в процесі вироблення та реалізації політики, питання доступу громадськості до екологічної інформації.

Доведено, що ефективна взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами державної влади є однією з передумов розвитку демократії та забезпечується постійним діалогом і вдосконаленням практики взаємовідносин. Ураховуючи, що проблема прийняття й реалізації управлінських рішень у сфері екології на сьогодні є надзвичайно актуальною, залучення громадськості для її розв'язання є вагомим чинником створення дієвої державної екологічної політики.

Шляхом дослідження інституційної складової системи взаємодії громадських організацій з органами державного управління в різних країнах (Бразилія, Болівія, Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Великобританія, Данія, Естонія, Німеччина, Словенія, Угорщина, Хорватія)

визначено, що її елементами можуть виступати: парламент, уряд, міністерства, спеціальні органи державної влади, місцеві органи виконавчої влади та самоврядування. Установлено, що основним елементом системи інституційної взаємодії влади і громадськості в Україні є Громадська рада Всеукраїнських організацій та об'єднань природоохоронного спрямування (далі – Громадська рада). Виявлено, що актуальними завданнями, що потребують вирішення, є: удосконалення механізму та принципів формування Громадської ради; визначення чітких критеріїв щодо громадських організацій, які можуть бути включені до складу Громадської ради (зокрема щодо досвіду роботи, напрямів діяльності громадської організації тощо); уточнення її повноважень; удосконалення форм і методів співпраці Громадської ради з органами виконавчої влади.

На основі аналізу зарубіжного та вітчизняного досвіду встановлено, що найбільш поширеними формами взаємодії органів державної влади з громадськістю є: громадські звернення, робота в складі консультативно-дорадчих органів, громадські слухання та обговорення, референдум, громадський моніторинг, експертиза та оцінка, громадське лобіювання. Виявлено такі форми активності громадських організацій у процесі формування та реалізації державної екологічної політики: відкриті листи (заяви, звернення), громадське лобіювання екологічних ініціатив, проведення екологічних заходів (природоохоронних акцій, конкурсів, мітингів, протестів), освітня і просвітницька діяльність (роз'яснювальна робота серед населення), створення навчально-тренінгових центрів для дітей і молоді, проведення екологічних флешмобів. Важливими формами участі громадськості у сфері екологічного управління є також громадський моніторинг та оцінка діяльності органів влади, громадська екологічна експертиза.

Визначено, що особливою формою активності громадських екологічних організацій в Україні є підготовка й оприлюднення щорічної доповіді громадських екологічних організацій “Громадська оцінка державної екологічної політики в Україні”. З'ясовано, що підготовка та опублікування першої такої доповіді стали прецедентом підготовки системного оціночного документа щодо державної екологічної політики та діяльності органів державної влади в цій сфері не лише в Україні, а й на теренах європейського простору. Обґрунтовано необхідність розроблення та впровадження механізму, що забезпечуватиме обов'язкове врахування результатів громадської оцінки державної екологічної політики та пропозицій громадськості в процесі формування та вдосконалення законодавчої і нормативно-правової бази у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Наголошено на необхідності визнання громадських організацій активними та невід'ємними учасниками процесів інституційної розбудови, нормативно-правового, кадрового і фінансового забезпечення державної екологічної політики України.

Доведено, що питання доступу до інформації є необхідною і безумовною складовою для здійснення громадського контролю в галузі охорони навколишнього середовища. Виявлено, що найчастіше право на доступ до

інформації закріплене в конституції, для прикладу: в Австрії, Бельгії, Нідерландах, Угорщині, Польщі, Швеції. Також воно може бути передбачене в спеціальних законах про доступ до інформації, як у Фінляндії (1951), США (1966), Данії (1985), Австрії (1987), Нідерландах (1991), Ірландії (1997). В Україні Закон “Про доступ до публічної інформації” був прийнятий у 2013 р. Аналіз чинних загальнодержавних документів у сфері доступу до інформації, у тому числі й екологічної, свідчить, що в Україні сформовано ґрунтовну нормативно-правову базу в цій сфері. Однак відсутність чітких, законодавчо закріплених механізмів реалізації встановлених норм є ключовою проблемою у сфері доступу до інформації. Таким чином, доведено необхідність внесення змін до чинного законодавства з метою посилення відповідних норм та підвищення відповідальності за їх невиконання.

У **третьому розділі** – *“Удосконалення взаємодії держави і громадських організацій з питань формування та реалізації екологічної політики”* – запропоновано шляхи вдосконалення взаємодії органів державної влади та громадських екологічних організацій в Україні.

Проведене дослідження свідчить, що в умовах сучасного суспільно-політичного розвитку екологічні інтереси держави, які отримали втілення в Законі України “Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики до 2020 року”, та екологічні інтереси громадськості, виражені у статутних документах відповідних організацій, є достатньо близькими за змістом. Саме тому узгодження зусиль, спрямованих на покращення стану навколишнього природного середовища та забезпечення сталого суспільно-політичного розвитку держави, є актуальним завданням як для представників державної влади, так і для представників громадськості.

На основі аналізу й узагальнення вітчизняної та зарубіжної наукової літератури запропоновано алгоритм прийняття управлінських рішень в екологічній сфері із залученням громадськості, який забезпечує узгодження інтересів держави та громадських організацій залежно від вагомості проблеми та складності пошуку шляхів її розв’язання.

За допомогою аналізу та синтезу зарубіжних і української практик взаємодії між органами державної влади та громадськими екологічними організаціями розроблено та теоретично обґрунтовано механізм такої взаємодії (рис. 1), що передбачає внесення змін до нормативно-правової бази у сфері екологічної політики, створення в складі профільного комітету Верховної Ради України Підкомітету з питань взаємодії з інститутами громадянського суспільства, що забезпечить підґрунтя для лобювання інтересів громадянського суспільства не лише на рівні Міністерства екології та природних ресурсів України (через діяльність Громадської ради), а й на найвищому законодавчому рівні.

Вказано на необхідність внесення зміни до чинних нормативно-правових документів щодо підходів до формування Громадської ради; визначення й закріплення її повноважень; розділення повноважень державного та громадського екологічного контролю, посилення повноважень останнього; уведення інституту екологічної прокуратури на загальнодержавному рівні (на

сьогодні він представлений Дніпровською екологічною прокуратурою у м. Києві, до складу якої входить сім міжрайонних екологічних прокуратур у восьми областях України) зміни в системі інституційного забезпечення державної екологічної інспекції та ін.

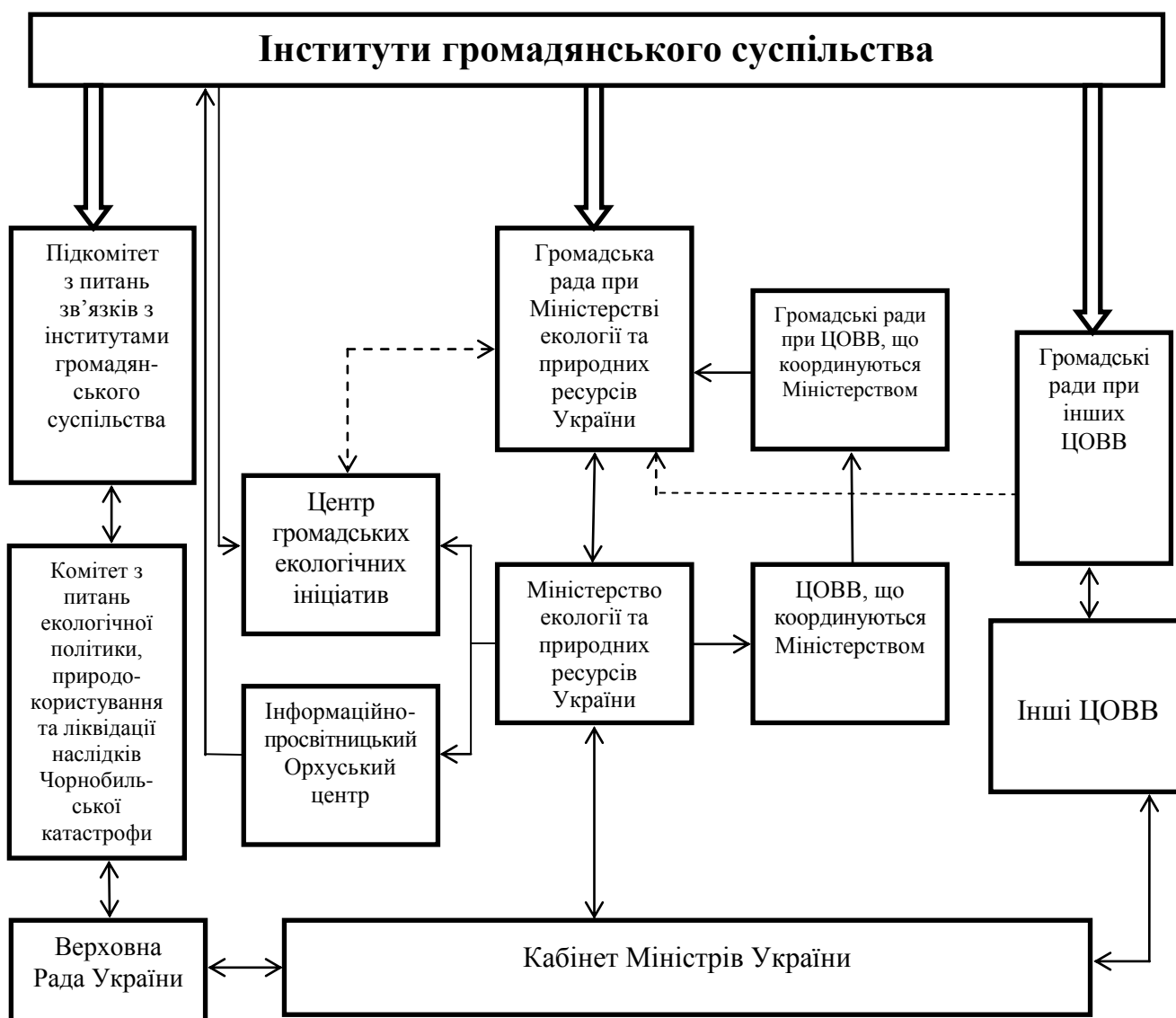

Рис. 1. Механізм взаємодії громадських організацій з органами державної влади

Запропоновано створити Центр громадських екологічних ініціатив для залучення якнайширшого кола зацікавлених сторін (зокрема студентської молоді, науково-експертного середовища та представників інститутів громадянського суспільства) до модернізації екологічної політики держави. Враховуючи можливі ризики створення такого Центру, обґрунтовано необхідність проведення пілотного проекту на території Києва як міста, де розташовуються провідні наукові установи та кращі вищі навчальні заклади держави. Визначено основні напрями роботи Центру громадських екологічних ініціатив, його структуру та штат на початковому етапі діяльності.

Констатовано, що питання “екологічного управління” і “систем екологічного управління” посіли чільне місце в державно-управлінських процесах багатьох розвинених країн. В Україні процес переходу до екологічного управління та його впровадження на всіх управлінських рівнях перебуває на початковому етапі. Запропоновано модель системи загальнодержавного екологічного управління, що передбачає запровадження ієрархії екологічного управління, починаючи з рівня окремого підприємства до найвищого – загальнодержавного рівня (рис. 2). Важливу роль у цій моделі відіграють екологічний аудит, експертиза, паспортизація, моніторинг, планування та контроль.

Рис. 2. Модель системи загальнодержавного екологічного управління

Серед основних напрямів діяльності громадських екологічних організацій у рамках розвитку системи екологічного управління визначено такі: освітня і просвітницька діяльність; діяльність, що спрямована на реалізацію функцій громадського екологічного моніторингу, експертизи, аудиту та контролю; формування національних мереж громадських організацій з метою поєднання та координації діяльності, обміну досвідом; робота в мережах міжнародних громадських екологічних організацій, співпраця з офіційними міжнародними інституціями; лобювання екологічних інтересів держави на міжнародному рівні, обмін досвідом та залучення додаткового міжнародного фінансування для розв’язання екологічних проблем на території України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено узагальнення та вирішено актуальне наукове завдання, що полягало в науково-теоретичному обґрунтуванні ролі й місця громадських екологічних організацій як суб'єктів формування та реалізації державної екологічної політики. Результати дослідження свідчать про досягнення мети та виконання поставлених завдань і дають підстави зробити такі висновки.

1. Розкрито теоретико-методологічні засади діяльності громадських організацій як суб'єктів державної екологічної політики. У результаті проведеного аналізу встановлено, що науковою спільнотою приділяється значна увага питанням взаємодії влади та громадського сектору. Однак проблеми функціонування громадських екологічних організацій досі не отримали ґрунтовного наукового розгляду.

З урахуванням ступеня розробки питання пріоритетними напрямками наукових досліджень у цій сфері визначено такі: процес і механізми взаємодії органів державної влади та громадських екологічних організацій у виробленні державної політики; участь громадських організацій у нормативно-правовому, інституційному, фінансовому і кадровому забезпеченні державної екологічної політики; участь громадськості в розбудові системи загальнодержавного екологічного управління; узгодження екологічних інтересів держави й суспільства для забезпечення сталого розвитку в країні.

2. Уточнено визначення ключових понять, які складають зміст державної екологічної політики й участі громадських організацій в процесі її формування та реалізації. З'ясовано, що в термін “неурядова організація” зарубіжні і вітчизняні науковці вкладають дещо відмінний зміст. Доведено, що поняття “громадська організація” та “неурядова організація” є близькими за змістом, але не синонімічними. Виявлено, що термін “неурядова організація” законодавчо не закріплений, тому в дисертаційній роботі він може використовуватись виключно для означення зарубіжних громадських організацій.

Уточнено визначення громадського екологічного руху як масових колективних дій, спрямованих на захист навколишнього природного середовища та раціональне природокористування, покращення стану довкілля і підвищення суспільної свідомості в питаннях, що стосуються екологічної безпеки, а також захисту права громадян на безпечне для здоров'я і життєдіяльності навколишнє середовище.

Запропоновано авторське визначення громадських екологічних організацій як добровільних, неприбуткових, неполітичних (тобто таких, що не прагнуть до зміни владної вертикалі чи загального керівництва державою), юридично зареєстрованих об'єднань громадян місцевого, регіонального, всеукраїнського чи міжнародного рівня, що мають на меті здійснення загальної екологічної діяльності або спрямовані на окремий її напрям (захист певного виду природних ресурсів, збереження

природоохоронних територій, захист екологічних прав громадян тощо) та діють у межах чинного законодавства.

3. Здійснено порівняльний аналіз функціонування громадських екологічних організацій як суб'єктів формування й реалізації державної екологічної політики в Україні та за кордоном і доведено, що екологічна громадськість є потужним учасником законодавчого процесу у сфері екології та охорони навколишнього природного середовища на всіх рівнях – глобальному, міжнародному та національному.

Основними проблемами у взаємодії громадських екологічних організацій з органами державної влади на національному рівні є: недосконалість законодавчого регулювання такої взаємодії; недостатня поінформованість громадськості з питань прийняття та реалізації управлінських рішень; створення перешкод для ефективної участі громадськості в процесах формування та реалізації державної екологічної політики тощо. Натомість, основними проблемами в роботі зарубіжних неурядових організацій є: пошук шляхів удосконалення механізмів лобіювання громадських екологічних інтересів, залучення нових джерел фінансування та налагодження співпраці з органами державної влади на місцевому рівні.

4. Визначено основні форми взаємодії громадських екологічних організацій з органами державної влади, а саме: громадські звернення, робота в складі консультативно-дорадчих органів, громадські слухання та обговорення, референдум, громадський моніторинг, експертиза та оцінка, громадське лобіювання тощо.

Доведено, що основні форми громадської активності є схожими як в українській, так і в зарубіжній практиці. Відмінність полягає в ступені ефективності використання кожної окремо взятої форми активності. Виявлено одну з нових форм громадської активності у сфері захисту довкілля та пропагування екологічного способу життя – флешмоб. Вона ще не набула значного поширення, але має низку переваг, що зумовлені новизною та яскравістю проведених заходів. Обґрунтовано, що найбільш результативними формами співпраці влади та громадськості на сучасному етапі є робота в дорадчо-консультативних органах, громадські обговорення та слухання, а також громадська екологічна експертиза, моніторинг і контроль.

За результатами дослідження форм співпраці громадських організацій з органами державної влади зроблено висновок про те, що сам факт співпраці між владою та громадськістю часто має не менш важливе значення, ніж численні пропозиції, висунуті громадськістю.

5. На основі вивчення міжнародного досвіду взаємодії громадських організацій з органами державної влади (англосаксонська, континентально-європейська, скандинавська, середземноморська та пострадянські (російські) моделі функціонування громадських організацій) зроблено висновок про те, що його використання в українських реаліях обмежується особливостями розвитку української державності, формування громадянського суспільства,

громадської активності та громадської думки в Україні. Тому необхідно адаптувати окремі елементи зарубіжних моделей для впровадження їх у вітчизняну практику.

Розроблено та теоретично обґрунтовано механізм взаємодії органів державної влади з громадськістю, в основу якого покладено двоступеневу систему лобіювання громадських інтересів на рівні центральних органів державної влади, через взаємодію з профільним комітетом Верховної Ради України та через діяльність Громадської ради при Міністерстві екології та природних ресурсів України. Модель реалізується шляхом зміни принципів формування й повноважень Громадської ради при Міністерстві екології та природних ресурсів України, створення Підкомітету з питань взаємодії з інститутами громадянського суспільства у складі профільного комітету Верховної Ради України. Запропоновано створення Центру громадських екологічних ініціатив, що дасть змогу поєднати зусилля та реалізувати творчо-інтелектуальний потенціал українського суспільства, зокрема творчої молоді та науковців, для охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки держави.

Обґрунтовано необхідність формування чіткого, законодавчо закріпленого механізму залучення громадськості до прийняття управлінських рішень у сфері екології та захисту навколишнього природного середовища, запропоновано алгоритм прийняття управлінських рішень та обґрунтовано рівень залучення громадськості залежно від ступеня складності проблеми.

6. Визначено місце і роль громадських організацій у розбудові системи загальнодержавного екологічного управління. Установлено, що участь та вплив громадськості на систему екологічного управління є прямо пропорційними до викликів, що постають на кожному з рівнів управління – чим серйозніші виклики, тим активніше має залучатись громадськість до їх вирішення.

Змодельовано систему загальнодержавного екологічного управління за ієрархічним принципом (рівень окремого підприємства, рівень населеного пункту, районний рівень, обласний рівень та загальнодержавний рівень), що передбачає застосування інструментів впливу громадських організацій на всіх її рівнях.

Основним пріоритетом діяльності громадських екологічних організацій на загальнодержавному рівні є участь у формуванні й реалізації державної екологічної політики. Крім того, визначено такі напрями участі громадськості в розбудові системи екологічного управління: участь у процесі екологічної паспортизації територій; реалізація функцій громадського екологічного моніторингу, експертизи й контролю; реалізація освітньої і просвітницької функції у сфері екології та захисту навколишнього природного середовища.

7. Результати проведеного дослідження дають підстави сформулювати такі практичні рекомендації органам державної влади:

– Верховній Раді України: забезпечити закріплення в нормативно-правовій базі повноважень та посилення ролі громадських екологічних інспекторів; створити правове підґрунтя для зменшення впливу державних екологічних інспекторів на роботу громадських інспекторів шляхом відокремлення інститутів громадського та державного екологічного контролю; провести реформування центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, що належать до управління Міністерства екології та природних ресурсів України та інших міністерств; внести зміни до структури профільного комітету Верховної Ради України тощо; відновити діяльність територіальних органів Міністерства екології та природних ресурсів України;

– Кабінету Міністрів України: розробити законопроект “Про доступ до екологічної інформації та екологічне інформування” з метою посилення механізмів доступу до інформації в зазначеній сфері та приведення чинного законодавства до міжнародних вимог, зокрема вимог Орхуської конвенції.

Здійснення зазначених заходів сприятиме становленню потужного сектору громадських організацій в Україні як суб’єктів формування та реалізації державної екологічної політики. В остаточному підсумку вони також сприятимуть підвищенню ефективності та результативності державного екологічного управління в умовах сучасного суспільно-політичного розвитку держави.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Наместнік В. Нормативно-правова база державної екологічної політики України / Вікторія Наместнік // Вісн. НАДУ. – 2011. – № 2. – С. 189–196.

2. Наместнік В. Особливості взаємодії органів державної влади та громадських екологічних організацій в процесі екологічної освіти / Вікторія Наместнік // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ. – Одеса : ОРІДУ, 2012. – № 1 (49). – С. 119–122.

3. Наместнік В. Інституційне забезпечення процесу формування та реалізації державної екологічної політики / Вікторія Наместнік // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ. – Дніпропетровськ : ДРІДУ, 2012. – № 3. – С. 122–131.

4. Наместнік В. В. Функціонування громадських екологічних організацій: зарубіжний досвід для України / В. В. Наместнік // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2013. – № 1 (43). – С. 363–370.

5. Наместнік В. В. Нормативно-правовое регулирование деятельности общественных организаций как субъектов формирования и реализации экологической политики в Украине / В. В. Наместнік // Вестн. Акад. гос. упр. при Президенте Кыргызской Республики : ежекв. науч. журн. – 2014. – № 19. – С. 230–236.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

6. Наместнік В. В. Вплив екологічних чинників на процеси старіння населення / В. В. Наместнік // Роль наукових досліджень у розробленні державної політики щодо подолання негативних наслідків старіння населення України : матеріали наук.-методол. семінару в режимі відеоконференц-зв'язку, Київ – Дніпропетровськ – Львів – Одеса – Харків (5 квіт. 2011 р.) / за заг. ред. В. П. Трощинського. – К. : НАДУ, 2012. – С. 93–97.

7. Наместнік В. В. Аналіз процесу адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС / В. В. Наместнік // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали 8-ї регіон. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 19 трав. 2011 р. / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2011. – С. 296–298.

8. Наместнік В. В. Екологічні індекси як показники формування державної політики забезпечення сталого розвитку / В. В. Наместнік // Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 27 трав. 2011 р. : у 2 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – С. 292–294.

9. Наместнік В. В. Взаємозв'язок гуманітарної і екологічної політики в процесі соціального розвитку суспільства / В. В. Наместнік // Проблеми управління соціальним і гуманітарним розвитком : матеріали V регіон. наук.-практ. конф. за міжнар. участю / за заг. ред. В. Г. Вікторова. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2011. – С. 232–234.

10. Наместнік В. В. Європейська система екологічного управління: досвід для України / В. В. Наместнік // Модернізація системи державного управління: теорія та практика : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Львів, 20 квіт. 2012 р.) : у 2 ч. / за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – Ч 2. – С. 107–110.

11. Наместнік В. В. Громадські організації як чинник інституціоналізації екологічної освіти і виховання / В. В. Наместнік // Наука як ресурс модернізаційної стратегії держави : матеріали наук. конф. (Київ, 16 трав. 2012 р.) : у 2 т. / редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови) та ін. – К. : НАДУ, 2012. – Т. 1. – С. 267–268.

12. Наместнік В. В. Діяльність громадських організацій як аспект суспільного екологічного розвитку / В. В. Наместнік // Ресурсне забезпечення процесів суспільного розвитку : матеріали круглого столу, м. Дніпропетровськ, 17 трав. 2012 р. / за заг. ред. В. Г. Вікторова. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2012. – С. 81–84.

13. Наместнік В. В. Інформаційне забезпечення участі громадськості в процесах формування і реалізації екологічної політики / В. В. Наместнік // Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект : матеріали круглого столу / за заг. ред. В. Г. Вікторова. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2013. – С. 71–73.

14. Наместнік В. В. Доступ до екологічної інформації: проблеми реалізації законодавства / В. В. Наместнік // Дні інформаційного суспільства – 2013 : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 20–21 трав. 2013 р. / упоряд. : М. М. Малюга ; за заг. ред. д-ра держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : [б. в.], 2013. – С. 367–369.

15. Наместнік В. В. Екологічна складова системи безперервної підготовки управлінських кадрів / В. В. Наместнік // Модернізація державного управління та європейська інтеграція України : матеріали щоріч. всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 25 квіт. 2013 р.) : у 2 т. / за наук. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2013. – Т. 2. – С. 217–219.

АНОТАЦІЯ

Наместнік В. В. Громадські організації як суб'єкти формування і реалізації державної екологічної політики. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2015.

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні місця й ролі громадських організацій як суб'єктів формування та реалізації державної екологічної політики.

Досліджено понятійно-категорійний апарат, проведено порівняльний аналіз використання термінології в зарубіжній і вітчизняній практиці. Обґрунтовано специфіку використання термінології та уточнено визначення понять “громадський екологічний рух”, “громадська екологічна організація”.

Проаналізовано нормативно-правову базу функціонування громадських екологічних організацій в Україні, виявлено основні проблеми та запропоновано напрями її удосконалення. Досліджено основні форми взаємодії громадських організацій з органами державної влади та шляхи їх впливу на формування й реалізацію державної екологічної політики.

На основі аналізу особливостей функціонування громадських організацій та консультативно-дорадчих органів при органах державної влади за кордоном розроблено механізм взаємодії громадських організацій з органами державної влади в Україні. Наведено шляхи його імплементації та надано рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази та інституційного забезпечення державної екологічної політики.

Ключові слова: громадські організації, громадські екологічні організації, неурядові організації, державна екологічна політика, державне управління, механізми державного управління.

АННОТАЦИЯ

Наместник В. В. Общественные организации как субъекты формирования и реализации государственной экологической политики. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук государственного управления по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, Киев, 2015.

В диссертационной работе решена актуальная научная задача, заключающаяся в научно-теоретическом обосновании роли и места общественных организаций как субъектов формирования и реализации государственной экологической политики.

Проанализирован понятийно-категориальный аппарат, проведен сравнительный анализ использования терминологии в зарубежной и отечественной практике. Обоснована специфика использования терминологии и предложены авторские определения понятий “общественное экологическое движение”, “общественные экологические организации”.

На основании проведенного исследования научных источников доказано, что для исследования украинского и зарубежного опыта функционирования общественных экологических организаций наиболее целесообразно использовать метод сравнительного анализа. Обоснована эффективность использования этого метода для выявления общих и отличительных особенностей, тенденций в рассматриваемых процессах государственного управления; типологизации и классификации процессов с помощью знаний об общих и отличительных чертах по сравнению с аналогичными явлениями и процессами, которые имели место ранее.

Исследованы основные классификации общественных организаций и предложено распределение общественных экологических организаций за статусными и функциональными характеристиками. Проанализирована нормативно-правовая база функционирования общественных экологических организаций в Украине, выявлены основные проблемы и предложены направления для ее совершенствования. Рассмотрены основные формы взаимодействия общественных организаций с органами государственной власти и пути их влияния на формирование и реализацию государственной экологической политики.

Выявлено, что основным путем влияния общественных организаций на определение концептуальных основ и разработку нормативно-правовой базы государственной экологической политики является взаимодействие с органами государственной власти. Проведены анализ и оценка базовых форм сотрудничества общественных организаций с органами государственной власти в процессе формирования и реализации государственной экологической политики.

Проанализировано отечественное законодательство, касающееся доступа к информации и принципов информирования общественности, проведен сравнительный анализ норм отечественного, зарубежного и международного

законодательства, в частности законодательства ЕС. По результатам проведенного исследования предложены изменения в действующей нормативно-правовой базе и институциональном обеспечении экологической политики в части доступа к публичной информации и усиления контролирующей функции общественных организаций.

Разработан и предложен алгоритм принятия управленческих решений в сфере охраны окружающей среды и соответствующую дифференциацию участия общественных организаций. На основании анализа особенностей функционирования общественных организаций и совещательных органов при органах государственной власти за границей разработан и теоретически обоснован механизм взаимодействия общественных экологических организаций с органами государственной власти в Украине. Приведены пути имплементации разработанного механизма и даны рекомендации по совершенствованию нормативно-правовой базы и институционального обеспечения государственной экологической политики.

Ключевые слова: общественные организации, общественные экологические организации, неправительственные организации, государственная экологическая политика, государственное управление, механизмы государственного управления.

ANNOTATION

Namestnik V. V. Non-governmental organizations as subjects of the public environmental policy making and policy implementation processes. – Manuscript.

Thesis for obtaining the candidate of sciences degree in public administration; specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration. – National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, 2015.

The thesis solved scientific task of researching and giving a theoretical substantiation of the role and place of environmental organizations as subjects of state environmental policy development and implementation.

The thesaurus is revealed, a comparative analysis of terminology using in the foreign and domestic practice is made. Terminology and definitions usage peculiarities are grounded and new definitions of public environmental movements, environmental NGOs are proposed.

The author analyzed legal-framework for environmental NGOs activities in Ukraine, revealed major problems and suggested ways of improvement. The main forms of interaction between NGOs and government agencies, ways of influence on the processes of public environmental policy making and implementing are researched.

The mechanism of the interaction between environmental organizations and state authorities in Ukraine, based on the analysis of foreign experience of the NGOs and the advisory and consultative bodies functioning is developed.

Key words: non-governmental organizations (NGO), environmental non-governmental organizations (ENGO), community organizations, the public environmental policy, public administration, mechanisms of public administration.

Підп. до друку 9.04.2015.
Формат 60 x 84/16. Обл.-вид. арк. 1,4.
Ум.-друк. арк. 1,16.
Тираж 100 пр.

Свідоцтво серії ДК № 1561 від 06.11.2003.

Віддруковано з оригінал-макета в управлінні з видавничої діяльності
Національної академії державного управління
при Президентіві України
03680, Київ, вул. Ежена Потьє, 20, тел. 456-77-95.